

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

MARS 2 • 2010

**Gustav I Vasa och hans
mynt på 1520-talet**

**Spära och Slösa i
kunglig tappning**

**Varning för
nyttillverkade objekt
på myntmarknaden**

Vår sista serie öresmynt

**Internationell medalj-
kongress i sommar**

**Böcker om fynd
av romerska mynt
i Polen**

Pris 30 kr

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

är en sedan 1973 etablerad sammanslutning av för närvarande 18 mynthandlare i flera olika städer i landet. Föreningen är ensam i sitt slag i Sverige.

Genom samarbete med de övriga medlemmarna vill varje mynthandlare förbättra och utöka sina tjänster.

Antikboden
Kyrkogatan 2, 222 22 LUND
Tel. 046-12 99 00

Hamrin & Svahn Mynt AB
Sjöberg 1, 147 91 GRÖDINGE
Tel. 08-732 66 86, 070-212 64 55

Karlskrona Mynthandel
Hantverkaregatan 11, 371 35 KARLSKRONA
Tel. 0455-813 73

Rune Larssons Mynthandel
Stora Brogatan 14, Box 98, 503 06 BORÅS
Tel. 033-41 03 15

Lunds Mynthandel
Klostergatan 5, 222 22 LUND
Tel./Fax 046-14 43 69

**AB Malmö Mynthandel
& Vykortsantikvariat**
Sven Gunnar Sandberg
Kalendegatan 9, 211 35 MALMÖ
Tel. 040-611 65 44

J. Melin Mynt
Koltrastvägen 23, 370 24 NÄTTRABY
Tel. 0455-155 99

HB Myntinvest Corona
Östra Storgatan 20, 611 34 NYKÖPING
Tel./Fax 0155-28 63 25

Mynt & Medaljer HB
Sveavägen 96
Box 19 507, 104 32 STOCKHOLM
Tel./Fax 08-673 34 23

Ulf Nordlinds Mynthandel AB
Karlavägen 46
Box 5132, 102 43 STOCKHOLM
Tel. 08-662 62 61
Fax 08-661 62 13

Norrtälje Mynthandel
Nils Ferlins gränd 1
Box 4, 761 21 NORRTÄLJE
Tel. 0176-168 26
Fax 0176-168 56

Pecunia MM HB
Farinvägen 8, 245 33 STAFFANSTORP
Tel./Fax 046-25 21 19

J. Pedersen Mynthandel
Norra Strandgatan 30
Box 1320, 251 13 HELSINGBORG
Tel./Fax 042-12 25 28

Selins Mynthandel AB
Regeringsgatan 6
Box 16 390, 103 27 STOCKHOLM
Tel. 08-411 50 81
Fax 08-411 52 23

Strandbergs Mynthandel
Arsenalsgatan 6
Box 7377, 103 91 STOCKHOLM
Tel. 08-611 01 10, 611 58 20
Fax 08-611 32 95

Tamco Numismatics
Box 6235, 102 35 STOCKHOLM
Tel. 070-631 58 09

Ticalen Mynthandel
Stureplatsen 3, 411 39 GÖTEBORG
Tel./Fax 031-20 81 11

Håkan Westerlund Mynthandel
Vasagatan 42
Box 490, 101 29 STOCKHOLM
Tel. 08-411 08 07
Fax 08-21 21 96

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

Sjöberg 1 • 147 91 Grödinge • Tel. 08-732 66 86 • 070-212 64 55

Besök vår hemsida: www.mynt.nu/smf/

Innehåll SNT 2 • 2010

Sid.

Artiklar och notiser

Gustav I Vasa och hans mynt under 1520-talet	28
Platsen för Jørgen Kocks myntsmedja i Malmö undersöks	31
Spara och Slösa i kunglig tappning. Personlig betraktelse kring ekonomierna under Gustav I och Johan III	32
Skulptören Robert Nilsson utformade vår sista serie öresmynt	34
Kopior av norska kronmynt	38
Nyttillverkade objekt	38
En helg på Västkusten i numismatikens tecken	40
Numismatiska klubben i Uppsala 40 år!	41

Stående rubriker

Kongress. FIDEM XXXI – Internationell kongress och medaljutställning i sommar i Tammerfors, Finland	39
Nytt om böcker. Två böcker om fynd av romerska mynt i Polen	42
Föreningar. Program för SNF:s årsmöte i Uppsala 8 – 9 maj 2010	44

Omslag

Gustav I Vasa var de många valörensas konung. Redan under sina första år vid makten lät han ge ut fler nya myntvalörer än vad vi haft tidigare. På omslaget ses (i förstoring) åtsidor till 18-penningar, öre och gyllen. Och mera skulle det bli. Regenten framställs på mynten dels som riddare, dels som krönt härskare med maktsymbolerna svärd och riksäpple. Läs om kung Göstas mynt under 1520-talet i artikeln skriven av Ian Wiséhn på sidorna 28-31 och om Gustavs och sonen Johans olika ekonomiska begåvningar i Monica Golabiewski Lannbys betraktelse på sidorna 32-34. Foto: Jonas Rundberg.

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

ges ut av

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

i samarbete med

KUNGL. MYNTKABINETTET

Föreningen:

Banérgatan 17 nb

115 22 Stockholm

Tel. 08-667 55 98

Onsdagar

kl. 10.00–12.00, 13.00–16.00

Fax 08-667 07 71

E-post: info@numismatik.se

Plusgiro 15 00 07-3

Bankgiro 219-0502

Svenska Handelsbanken

Redaktionen:

Kungl. Myntkabinettet

Box 5428

114 84 Stockholm

Tel. 08-5195 5300

Fax 08-411 22 14

E-post: mgl@myntkabinettet.se

Chefredaktör och

ansvarig utgivare:

Monica Golabiewski Lannby

Prenumerationer:

Pris 200 kr/år (8 nr)

Medlemmar erhåller tidningen
automatiskt

SNT trycks med bidrag från

Gunnar Ekströms stiftelse

samt Sven Svenssons stiftelse.

För insänt, ej beställt, material
ansvaras ej. SNT:s texter och bilder
lagras elektroniskt och publiceras
i pdf-format på SNF:s och KMK:s
hemsidor. Den som sänder material
till SNT anses medge elektronisk
lagring/publicering.

Tryck:

Växjö Offset

ISSN 0283-071X

Föreningens aktiviteter

VÅREN 2010

MARS

27

SYMPOSIUM

Mynt, makt & människor – vikingatidens silverpenningar

Plats

Kungl. Myntkabinettet, Hörsalen, Slottsbacken 6, Stockholm.

Se annonsen på sidan 37.

APRIL

28

Föreningskväll med föredrag av Björn-Otto Hesse

Plats

Banérgatan 17

18.00

Björn-Otto Hesse berättar om *Att samla numismatisk litteratur*. Han gör det med utgångspunkt från sitt bidrag i boken *NOGA UTVALT – betydande enskilda numismatiska bok- och manuskriptsamlingar i nutida Sverige*. Han har ägnat sig åt detta område i mer än 40 år. Hans hängivenhet för den numismatiska litteraturen resulterade i *Svensk Numismatisk Bibliografi intill 1903*. Den utkom 2004 och är ett betydande referensverk för den som intresserar sig för numismatik och dess litteratur. Föreningen bjuder på enklare förtäring.

Björn-Otto
Hesse
28/4

MAJ

8-9

SNF:s årsmöte i Uppsala

Se hela programmet på sid. 44 i detta nummer.

Kungl. Myntkabinettets verksamhet

KUNGL. MYNTKABINETTETS **föreläsningsserie** börjar igen med svensk företagshistoria som huvudtema. Den 24 mars kl. 18.00 talar Hans De Geer, professor i företagsetik och företagshistoria vid Handelshögskolan och SSERiga om *Firman och familjen. Om fyra generationer Ax:son Johnson*.

Torsdagslunch med soppa och visning av enskilda utställningsdelar är ett nytt erbjudande från Kungl. Myntkabinettet.

På söndagar kan ni njuta av **Afternoon tea** som dukas upp inne på Myntkrogon och även få en guidad visning av museet.

Ta med barn och barnbarn på **Påsklovskul** 6-11 april!

Se närmare på hemsidan: www.myntkabinettet.se

Svenska Numismatiska Föreningen

Adress: Banérgatan 17 n.b. Buss 4, 44; T-bana Karlaplan.

Kansli: Obs! Ny besöksstid: måndagar kl. 10–12, 13–16.

Stängt: midsommar – 1 september; jul- och nyårshelgerna.

www.numismatik.se

Kungl. Myntkabinettet

Adress: Slottsbacken 6. Buss 2, 43, 55, 59, 76; T-bana Gamla stan.

Utställningar: måndag – söndag kl. 10.00–16.00.

Numismatiska boksamlingen: torsdagar kl. 13.00–16.00.

www.myntkabinettet.se

Tumba Bruksmuseum

Adress: Sven Palmes väg 2, Tumba. Pendeltåg; buss 725.

Utställningar: sept. – maj, lörd.–sönd., juni – aug. tisd.–sönd., kl. 11.00–16.00.

www.tumbabruksmuseum.se

Gustav I Vasa och hans mynt under 1520-talet

Av Ian Wiséhn

Den nyare svenska mynthistorien från början av 1520-talet fick en tämligt dålig start – nämligen riksföreståndaren Gustav Erikssons (Vasa) klippingar. Innan vi närmar oss mynten måste vi emellertid först blicka något på förhistorien.

Sten Sture den yngre dog i februari 1520 och snart var Kristian II av Danmark herre över Sverige. Kristians herravälde var dock kortvarigt. Redan i februari 1521 höjde Gustav Eriksson upprorsfanan i Dalarna. Först sommaren 1523 var Kristians styrkor fördrivna och slagna. Längst höll sig Stockholm och kampen om huvudstaden var det viktigaste momentet i händelseutvecklingen under hela tiden juni 1521 – juni 1523.

Lät Kristian slå några mynt under de tre år som han helt eller delvis hade makten i Sverige? På ett sätt kan man klart besvara frågan: Vi känner inte till några mynt med hans namn som anger en svensk ort som myntverkstad.

Men präglade han ändå mynt i Sverige? Frågan sammanhänger intimt med historien om de så kallade *klippingarna*. Dessa var undervärdiga mynt som utgavs till en skillings värde och som Kristian började ge ut redan 1518, före det krigståg mot Sverige som slutade med det danska nederlaget vid Brännkyrka.

Under de år han hade kvar att regera i Danmark utgav han endast ett kurantmynt och finansierade delvis därmed det stora svenska företaget. Säkra uppgifter om halt och vikt har vi egentligen inte, då de som finns uppenbart motsägs av de bevarade myntens vittnesbörd, som ger vid handen att de till stor del åtminstone var av nästan ren koppar.

Nu måste man – för att rätt förstå en med sådana mynt åstadkommen inflation – minnas att myntförsämring brukade förlöpa gradvis. Detta gjorde att det rena kopparstadiet nåddes först så småningom samt att mynt av sådant slag inte brukade utsläppas utan en viss ytbehandling. Det var behandlingen som gav mynten ett utseende av silver.

Förutom halten visade Kristians klippingar också genom den yttre formen sin egenskap av inflations- eller krigsmynt. Som benämningen antyder var de fyrkantiga. Plantsar av denna form gick fortare att klippa till än den runda. Genom att dessutom undvika en tillpassning av plantsen till stampens storlek vanns ytterligare tid. Resultatet blev att man inte fick plats för avpräglning av mer än en del av stampytan – vanligen mitten – varför det mera sällan går att se mer än någon del av motivet.

Som nämnts utgavs den danska klippingen till ett värde av en skilling. De tidigare skillingar som Kristian utgivit hade säkerligen sedan långa tider spritts till Sverige som danskt mynt. Att döma av deras finvikt borde de väl där snarast ha räknats som lika med de så kallade gamla örtugarna. Som en följd av den vid denna tid starkt fortskridande svenska myntförsämringen borde den ha räknats som cirka 18 penningar. Det är därför inte så märkligt att, då Stockholm intagits av Kristian år 1520, den danska klippingens kursvärde fastställdes just till detta belopp som uppenbart var flera gånger för högt.

Följderna lät naturligtvis inte vänta på sig. Det äldre myntet försvann ur rörelsen. Samtidigt är det väl inte osannolikt att klippingens verkliga

18 penningar, utan år men troligen 1521 eller 1522, präglad i Hedemora. Foto: Jonas Rundberg liksom följande.

Gustav Erikssons efterpräglning av Kristian II:s klippingar (18 penningar) åren 1521-1522. Ur Västeråsskatten (Hemmingsson 1973).

kurs hållit sig ett bra stycke under den officiella. Det är nödvändigt att hålla de nu nämnda förhållandena i minnet för att förstå Gustavs första åtgärd på det myntpolitiska området.

Strax vid upprorsrörelsens början på våren 1521 lät Gustav, efter förebild av Kristians klippingar, mynta egna sådana i Hedemora i Dalarna, vilka även utgavs till nämnda värde. Under de då rådande förhållandena torde denna åtgärd ha varit inte blott förklarlig utan också den enda försvarliga.

Under flera år framåt hade riksföreståndaren tvingats att kämpa med enorma ekonomiska svårigheter; knapp penningtillgång och pockande utländska legosoldater som skulle ha betalning. Dessa soldater ville av förståeliga skäl inte ta emot det usla klippingmyntet.

Av allt att döma har Gustavs präglning av detta mynt inte heller inskränkt

1 öre 1522 präglad i Arboga.

1 fyrk "22"
präglad i
Stockholm
efter 1523.

1 fyrk utan år
präglad i
Västerås
1528.

1 öre 1523 präglad i Åbo med titeln
Gubernator (riksföreståndare).

sig till den allra första tiden. Ännu 1523 slogs säkerligen klippingar i Söderköping, som även fungerat som myntort året innan. Om detta innebar att Hedemora-officinen nedlagts eller om man även i Västerås (som det ibland antagits) präglat klippingar vet vi tyvärr inget om. Det sistnämnda är inte osannolikt.

Men hur ska man förklara att den jämfört med den danska präglingen av allt att döma ganska betydande svenska klippingmyntningen inte lämnat några omfattande spår efter sig? Gustav Erikssons klippingar är i själva verket sällsynta mynt. Att förklara detta med "att så dåliga mynt var det ingen som brydde sig om att ta vara på" håller inte. Det motsägs av den enkla eftertanken: så dåliga mynt brydde sig ingen om att förstöra, det vill säga smälta ned, varför de som sina äldre eller yngre gelikar borde finnas kvar i massor.

Här kan det vara intressant att titta på en skatt med klippingar från Västerås. Olika delar av skatten hittades vid grävningar i staden 1911 och 1912. Sammanlagt rör det sig om cirka 2300 mynt (inv.nr KMK 14468, 14496, 14521 och 14598). Bland alla dessa klippingar finns ett fåtal – färre än tio – svenska sådana. Resten är danska mynt. Man frestas därför att göra ett antagande som i viss mån kan styrkas av paralleller från utlandet. Nämligen att det ligger nära till hands att tro att Gustav Eriksson

– utan tvivel ganska skrupelfri till sin natur – även slagit klippingar under dansk prägel. Detta är numera ett allmänt accepterat faktum.

Som redan nämnts så kom Gustav inte till rätta med sina närmaste fordringsägare, de värvade utländska knektarna – åtminstone inte med hjälp av klippingarna. Vi ser i Gustavs mynthistoria under de första åren upprepade inslag av den inverkan som krig hade på valutan i inflatorisk riktning. Vi kan även se exempel i motsatt riktning, nämligen nödvändigheten att för de allra viktigaste behoven ha tillgång till betalningsmedel, för vilka man verkligen kunde få det mest nödvändiga – krigsmateriel och soldater. Om detta var orsaken bakom den första utmyntningen av bättre mynt vet vi inte något om. I alla händelser spelade det säkert kraftigt in senare.

Det tidigaste omnämnandet av dessa mynt sker i ett brev daterat i april 1522 från kung Kristians befälhavare i det belägrade Stockholm, Henrik Slagheck, till hans herre. Han berättar där att en uppviglare från det svenska lägret bland annat lockat stadens besättning med Gustavs nya mynt, som skulle vara bättre än Kristians. Peder Swart omtalar att Gustav i oktober 1522 upprättade ett myntverk i Uppsala och att det då redan fanns myntverk i Västerås och Söderköping.

Det mynt som präglades här var av ett dittills nytt och osett slag i Sveri-

ge. Det var myntslaget *öre* och skulle alltså representera det penningvärde som var $\frac{1}{8}$ av marken samt = 3 örtugar, det vill säga 6 halvörtugar eller fyrkar, som de nu sedan en tid kallades på grund av deras motsvarighet i antal penningar. Ett öre var lika med 24 penningar.

Denna nya nominal framträdande är omgivet av ett dunkel som bevarade uppgifter om myntfot och samtida kontrollanalyser samt mer moderna analyser av bevarade mynts finhet inte förmått skingra. En sak är emellertid klar. Efter denna tid slogs inte längre 3 utan endast 2 örtugar på öret eller fyrken, vilken nu alltså blev $\frac{1}{4}$ öre. En örtug kom hädanefter att bli = 12, alltså inte 8 penningar.

Det är otvivelaktigt så, att man kan sammanföra detta med den framställning, som lämnas av Peder Swart och enligt vilken Gustav Eriksson först utgav myntet till värdet $1\frac{1}{2}$ öre men sedan lät det halva öret falla. Detta kan uppfattas så, att först fanns ett öre avsett att vara = 3 örtugar, sedan ett som var = 2 örtugar. Men därmed har man endast klarat sakens rent yttre sida, det vill säga hur den har framstått för Peder Swart, för vilken det ju senare har varit naturligt att uppfatta örtugen som ett halvt öre.

Öresmynt slogs i Arboga 1522, och från samma år finns både ören och fyrkar från Stockholm. Här kan man naturligtvis komma med frågan hur Gustav kunde slå mynt i det av kung

1 öre 1529 präglad i Västerås.

Möjligen 1/4 gyllen, 1522, präglad i Hedemora eller Söderköping.

1 gyllen 1523 präglad i Uppsala.

Kristian behärskade Stockholm? Det har han förstås inte heller gjort. Men en prägling kan ha skett på olika avstånd från vad vi nu kallar Gamla Stan och Slottet Tre Kronor. Kanske präglades Gustavs mynt så nära som på Kungsholmen, Brunkeberg, Djurgården eller strax söder om Stockholm. På alla dessa platser låg belägrarnas läger. En prägling där kan man ju utan alltför stora betänkligheter kunna kalla för stockholmsk. Sedan var det ju just vid lägret som pengarna behövdes. En prägling av detta slag finns för övrigt även för 1523, då ju visserligen staden intogs, men efter det att riksföreståndartiteln, som återfinns på dessa mynt, var användbar för Gustav. Men vissa mynt med året 1522 är säkert slagna flera år senare – Gustav hade inga betänkligheter! Se nedan.

Penningbehov i samband med krigsrörelser torde för övrigt även ha åstadkommit den myntslagning i Åbo som är belagd med ören daterade 1523 och 1524. Denna myntning – där märkligt nog gubernator-titeln ännu användes – kan inte ha börjat förrän efter stadens övergång i Gustavs besittning på sensommaren 1523. Så långt Gustavs myntning ut-
anför Stockholm.

Hur var det då inom den belägrade staden? Slog Kristian mynt i Sverige under sitt välde här? Det finns några uppgifter som tyder på detta. Sålunda

visar källorna att Kristians myntmästare i Malmö, Jörgen Kock (senare borgmästare i Malmö), han som från början ombesörjt hela klippingmyntningen, två gånger under Stockholms belägring uppehöll sig där samt att han då mottog silver på Myntet, vilket även en namngiven myntare gjorde.

Vi vet att under 1523, före stadens fall, stadsinkomsterna (utom ett ringa belopp svenskt mynt) utgjordes av klippingar och av något som kallas "herr Söffrens mynt". Med detta uttryck måste avses Sören Norby. Denne var kung Kristians länsman på Gotland och den oförvägne undsättaren av Stockholm. Sören Norby lät slå mynt i Visby 1524 och 1525, liksom ett mynt utan angivet årtal. Men med ledning av uppgifterna från Stockholm har man tidsatt dessa senare till år 1523.

Det kan ju hända att det verkligen är dessa mynt som avses i stadsräkenskaperna, men i så fall måste de vara äldre eftersom Stockholm var avspärrat från tillförsel från nyåret 1523. Under alla förhållanden måste i så fall herr Sörens mynt ha en annan karaktär än den man vanligen tänkt sig. Han måste ha haft mynträtt förlänad till sig eftersom han under sin konungs herravälde myntat under sitt eget namn. Frågan är intressant på grund av att man här kan tänka sig en annan förklaring, nämligen den att "herr Söffrens mynt" som tidigt varit

tillgängligt i Stockholm också hade präglats på dennes initiativ. Under alla förhållanden kan man eventuellt även räkna med klippingprägling i den belägrade staden.

Här har omnämnts Gustavs mynt med årtalen 1522 och 1523. Nästa årtal som vi möter på hans mynt, men nu som kung, är 1528 – undantaget är dock det isolerade Åbo-öret från 1524. Har myntningen legat nere till dess? Sakerligen inte. Det finns flera uppgifter som tyder på myntning i Stockholm under hela tiden och 1527 också i Västerås (vars upphörande som myntningsort under mellantiden direkt nämns i källorna).

Men vad präglade man? Lediga för inplacering i tomrummet finns endast vissa örtugar och fyrkar utan angivna årtal, medan det egentligen var brist på småmynt under dessa år. Indirekt framgår det att vad som präglades i huvudsak var ören. Vi måste nu erinra oss att årtalen på mynten till en början inte angav präglingsåret utan året för myntordningen. Under Gustavs första tid som regent står vi i detta hänseende i en övergångstidperiod. Från 1528 har vi en obruten årtalsföljd för svenska mynt till 1550 – sedan inom parentes sagt en från 1555-1907. Man kan alltså tänka sig att de två första åren, 1522 och 1523 som är utsatta på Gustavs mynt, betecknar myntordningar av vilka vi har representanter för båda åren. Kon-

Kastmynt till Gustav I:s kröning i Uppsala. 1 gyllen 1528. präglad i Stockholm.

klusionen skulle bli att mynten med året 1523 slagits under hela perioden 1524-1527.

Under alla förhållanden tyder myntmaterialet på en minskad aktivitet vid myntverken under denna tid. Detta är överensstämmande med den brist i fråga om inkomster från Sala silvergruva och silverkonfiskering efter den väldiga åderlåtning som skedde 1523 genom betalningar till Lübeck och till de utländska knektarna. Under slutet av decenniet och början av nästa ändrade sig detta förhållande i motsatt riktning. Vi hade då en rikt flödande myntning från både Västerås och Stockholm, i den förstnämnda staden dock slutande med året 1531. Man präglade såväl ören och örtugar som fyrkar. De penningar som även nämns i myntordningarna från tiden är inte kända i årtalsdaterade exemplar. Det kan därför inte beläggas om de verkligen blev präglade.

De myntordningar som reglerar myntfoten från denna tid och som är daterade 1527 och 1529 uppvisar en ganska betydande nedsättning av finvikten respektive för öret, örtugen och fyrken till 1,10, 0,54 och 0,26 g. Detta innebär att förhållandet mark silver – mark penningar, som i början av decenniet var 1:19, nu nått ned till under 1:25. För stockholmsmyntet finns även statistik bevarad som ger vid handen en utmyntning som jämfört med vår äldsta liknande uppgift, den från 1479-1481, visar en stark ökning. Vi har nu årssiffror på 10 000 – 40 000 penningmarker. I den mån statistiken är fördelad på myntslagen visar den en tendens till kraftigare prägling av den något underviktiga fyrken.

Från 1520-talet finns också ett helt avvikande mynt, nämligen ett *stormynt* från 1528 där emellertid den vackra åtsidesbilden, enligt inskriften GOSTAVS, är en förstoring av öresmyntens S:t Erik. Detta mynt, säkerligen en gyllen i silver och med en vikt av nära 26 g, har satts i förbindelse med Gustav I:s kröning i Uppsala, där bruket med kastpenningar för första gången beläggs i Sverige.

Mynthistorien från Gustav I:s första decennium vid makten är fylld med spännande och delvis olösta frågor. De följande trettio åren ger oss också mycket att studera, till exempel ett stort antal nya mynttyper.

Källor och litteratur

Ahlström, B. m.fl.: *Sveriges mynt 1521-1977*. Stockholm 1976.

Appelgren, T. G.: *Gustav Vasas mynt*. Stockholm 1933.

Forssell, H.: *Om mynt och varupris i Sverige från begynnelsen af 16:de seklet*. I. Stockholm 1872, s. 28f, 44ff.

Hallberg, M.: *Några anteckningar om Åbo-mynten*. Helsingfors 1919, s. 36ff.

Heckscher, E. F.: *Sveriges ekonomiska historia från Gustav Vasa*. I. Stockholm 1935.

Hemmingsson, B.: Ett klippingfynd från Västerås. *Numismatiska Meddelanden* XXXI, s. 61-74. Stockholm 1973.

— Gustav Vasa som myntförfälskare. *Mynt-tidningen* 1994:1, s. 28-31.

Hildebrand, H.: *Sveriges medeltid. Städerna*. Stockholm 1884-1898, s. 869-76.

Lagerqvist, L. O.: Äldre vasatid. Myntningen i Sverige 995-1995. *Numismatiska Meddelanden* XL. Stockholm 1995.

— Ekonomen på tronen. *Populär Historia* 1996:5, s. 8-13.

Thordeman, B.: *Sveriges medeltidsmynt. Nordisk Kultur* XXIX (Mönt), Köpenhamn 1936, s. 50-56.

Wallroth, K.-A.: *Sveriges mynt 1449-1917*. Bidrag till en svensk mynthistoria. *Numismatiska Meddelanden* XXII, Stockholm 1918, s. 14ff.

Platsen för Jørgen Kocks myntsmedja i Malmö undersöks

Jørgen Kock (1487-1555),
myntmästare i Malmö från 1518.
Okänd konstnär, 1531.

ÅR 1434 LÄT DANMARKS KUNG, Kristoffer av Bayern, flytta den danska myntpräglingsen från Lund till en nyuppförd gård, kallad Malmöhus, i Malmö. Här präglades sterling, skilling samt den lägre valören hvid.

År 1518 tillträdde den tyskfödde Jørgen Kock tjänsten som myntmästare i Malmö. Under hans första år slogs här klippingar – klippta, starkt kopparhaltiga mynt med valören skilling. Det var dessa låghaltiga klippingar som den svenske riksförreståndaren Gustav I/II lät efterpräglade. (Se närmare i Ian Wiséhn's artikel här intill.) Men dessutom slogs gyllen, hvider, söslingar och skillingmynt. Klippingarna löstes in så småningom och av den nedsmälta metallen blev nya mynt. Malmöhus revs 1534 men myntsmedjan blev kvar ännu några år och i full verksamhet.

Nu ska det byggas bostäder på platsen för Jørgen Kocks myntsmedja vid Stortorget i Malmö. Därför kommer förhoppningsvis först en arkeologisk undersökning igång och det redan i mars i år.

MGL

Spara och Slösa i kunglig tappning

Personlig betraktelse kring ekonomierna under Gustav I och Johan III

Av Monica Golabiewski Lannby

Gustav I på medalj troligen utförd av Willem Boy 1560. Del av vykort i serien Svenska regenter.

Gustav I Vasa (1523-1560) och hans näst äldste son Johan III (1568-1592) var varandras motsatser i mångt och mycket.

Gustav var född i slutet av 1400-talet som son till riksrådet Erik Johansson till Rydboholm och Cecilia Månsdotter av Ekaätten. Fadern avrättades vid Stockholms blodbad 1520 och modern avled i fängelse i Köpenhamn, troligen 1522.

Gustav var ett ekonomiskt snille och gav inte ut ett öre i onödan. Hans karaktär skildras ofta i litteraturen som en praktisk och arbetsam bonde. Han stod med båda fötterna fast förankrade i den medeltida svenska jorden. Han var en praktisk man vars handlingar alltid hade ett framtida syfte. Han sörjde även för sina barns ekonomiska trygghet och gav dem en god utbildning. Han var Spara.

Gustav ombesörjde att äldste sonen Erik blev rikets arvtagare enligt Västerås arvförening 1544 och att dennes yngre bror i sin tur, Johan, fick Finland som hertigdöme.

Johan III, som år 1568 avsatte brodern Erik XIV, hade helt andra förutsättningar än Gustav I att styra ett rike. Han var uppvuxen under en handlingskraftig och trygg far, hade fått en god bildning och talade många språk. Men han var ekonomiskt ointresserad. Konst, musik och vackra slott roade honom mer. Han hade ingen som helst framförhållning i ekonomiska frågor utan handlade mera spontant. Han var Slösa.

De många valörernas tid

År 1535 valdes Gustav Eriksson till Sveriges konung efter att ha varit riksföreståndare sedan 1521. Unionen med Danmark och Norge var upplöst. Befrielseverket hade finansierats av Lübeck. Skulden blev för kungen en förevändning att år 1527 genomdriva indragning av kyrkans gods, guld och silver.

Kampen om östersjöväldet fortsatte. År 1535 gjorde Sverige och Danmark gemensam sak mot Tyska riket och Gustav stöttade danske kungen Kristian III ekonomiskt. Vid myntet i Stockholm lät han prägla danska skillingar för att betala trupperna.

Det var vid denna tid som vår första daler kom till. Dalern var ett större och värdebeständigt silvermynt att

Gustav
ville fullfölja
den gamla tanken
om ett Sverige
fritt från unionen,
Hansan och Lübeck.

Han ville ha
ett självständigt rike
och ett konungahus
med europeisk status.

Han ville ha fred.

Men helst av allt ville han
göra Sverige rikt
och sig själv
berömd och förmögen.

Han åktade en tysk furstinna.
Han säkrade tronföljden.
Han försäkrade sina barn
ekonomisk försörjning.
Vasadynastin var född.

Vid sin död 1560
var han Sveriges rikaste man.

användas till utgifter utanför landets gränser. Samtidigt kom de första markmynten ut. Detta sammantaget ledde till att det nu helt självständiga Sverige kom med i den europeiska, ekonomiska gemenskapen. Det var också dalern som förde in de svenska mynten i de illustrerade handböcker som trycktes på kontinenten. Listorna användes av växlare för att fastställa värdet på cirkulerande europeiskt mynt.

Dackefejden 1542-1543 understöddes av tysk-romerske kejsaren. En snabb utmyntning krävdes för att kväsa bondeupproret som leddes av Nils Dacke i Småland. Så tillkom öresmynten i klippingform på Svartsjö slott. Åren 1556-1558 låg Sverige i krig med Ryssland. Gustav vistades då i Åbo. Där lät han prägla mark- och öresmynt men även klippingar, som kunde tillverkas snabbare än rundmynt.

KUNGL. MYNTKABINETTET
visar
tema-montrarna

De många valörernas tid
med Gustav I Vasas mynt
samt

Inflationernas konung
med Johan III:s mynt

Kung Gustav var ekonom ut i fingerspetsarna. Ett knep att behålla penningvärdet var att stoppa myntutgivningen och att mynten skulle hållas inom riket. Det var hårt straff på otillåten utförelse. Brottet jämfördes med falskmyntning. Import av varor betalades helst med export.

Men skulder måste likvideras. För betalning i utlandet nyttjades daler och mark och växlingen skedde till föreskriven kurs. Till detta fanns de illustrerade handböckerna som växlar på kontinenten använde.

Mest känd för eftervärlden som rikets och Gustavs stora inkomstkälla är ju konfiskationerna från kyrkan, i synnerhet dess guld och silver. Men rikets verkliga klenod var Sala silvergruva. Gruvan gav på två år mer silver än alla kyrkokonfiskationer tillsammans. Även andra silvergruvor var i verksamhet. Guldmynt slogs ännu inte i Sverige. I stället användes europeiska guldmynt, företrädesvis gyllen – en dåtida euro.

Gustav vilade som en ekorre på stora silver- och guldskatter. De mynt han gav ut innehöll just så mycket silver som behövdes för att de skulle stanna inom riket men aldrig så lite att det kunde leda till större inflation. Ett brev från Gustav I till myntmästaren Hans Tomasson i Åbo den 20 april 1557 belyser kungens personliga deltagande i mynttillverkningen:

... Så synes oss att du har slagit allt för mycket fett med samma mynt och tagit fastmera till kättils av det, som mest kostat, än som behövdes och vet du väl själv, att man har bättre råd till kål än fläsk och när man låter för mycket fläsk i kålen så plägar han bli va osund och icke mycket väl gagna dem, som äta skola. Så sker ock med mynten att där vi skola låta mynta sådant silvermynt som det du oss har tillskickat, då ville det oss föga väl bekomma ...

Ett av Gustavs valspråk var: *Omnis potestas a Deo* (= All makt är av Gud). Valspråket återges på mynt åren 1534-1560. Han regerade under de många valörernas tid.

Johan III på medalj troligen utförd av F. de Saint-Urbain. Del av vykort ur serien Svenska regenter.

Inflationernas konung

Kung Gustav avled 1560. Han hade fått elva barn i två äktenskap, sex söner och fem döttrar. Äldste sonen Erik ärvde tronen.

År 1567 hade arvingen, Erik XIV, låtit avrätta medlemmar av stureätten. Han misstänkte dem för konspiration. Året därpå gjorde bröderna Johan och Karl uppror och avsatte Erik.

Johan blev ny kung men hade inget som helst sinne för ekonomiskt tänkande. Det redan under Erik XIV starkt försämrade penningvärdet sjönk vid två tillfällen så snabbt och så djupt att Johan blev rekordhållare i inflationer under vårt lands hela historia. Mot slutet av hans regering, 1590-1592, var den nära 800%!

Johan III:s passion var stora ståtliga slott. Han var en bildad och religiös man, men kolerisk. Ekonomin försämrades under hans regering av krig och slösaktighet. Hans polska gemål och deras son Sigismund var katoliker. Religionsfrågan splittrade prästerna och den bildade adeln. Brodern Karl styrde sitt hertigdöme och vägrade kungen inblandning. Motsättningar skapade oro i riket.

Johans utgifter var enorma. Efter freden med Danmark och Lübeck måste fästningen Älvsborg lösas. Kriget med Ryssland slukade oerhörda summor, fred slöts först 1595.

Johan

älskade sin drottning,
han älskade sin son.
Han älskade stora slott.
Han ritade och dekorerade.

Han var stilig.
Han talade vackert.
Han hade ett flott hov.

Men han var en ensam man.
Han sörjde sin drottning.
Han sörjde sin son, kungen av Polen.

Han hade dödat en bror.
Den andre var han inte vän med.
Den tredje var sjuk.
Sina adelsfränder
trodde han inget gott om.

Riket var splittrat.
Men slotten står kvar.

Inflationernas konung
blev hans eftermäle.

Kriget och försvaret av de svenska besittningarna var den största orsaken till landets allt sämre ekonomi. Det var långdraget och kostade oerhörda pengar och människoliv. För att inte tala om det kostsamma hovet.

Under Johans regering försvann de flesta medeltida adelsförlänningar. Adeln skulle ha del av kronans inkomster, förlänningar och kyrkojord och var dessutom befriade från rusttjänst. Johan III var emellertid en osäker regent och beroende av sina rådherrar – högadeln. Men när sonen Sigismund utsågs till kung av Polen 1587 beskyllde han dem i stället för dåliga råd och bröt med dem.

Och Johan byggde sina slott. Han var ju en passionerad slottsbyggare. Det framgår inte minst av ett kungligt brev som inleds med orden: *Bygga är Vår högsta lust ...*

Nya slott uppfördes bland annat i Åbo, Stockholm, Kalmar och Vadstena. Medan fadern, Gustav I, uppfört slott för försvarsändamål och för lokal förvaltning, så gjorde sonen det i egna intressen. För Johan var konstnärliga synpunkter viktigare än funktionella. Han lade sig personligen i arkitektur och dekorationer men förmådde inte planlägga arbeten och beräkna kostnader. Räkenskaper ansåg han var ointressanta, ja till och med obehagliga.

Men allt måste finansieras och vissa intäkter fanns. Gruvan vid Stora Kopparberg i Dalarna gav fortfarande koppar, men inte något guld och silver. Det enda Johan inte led brist på var alltså koppar. Det använde han för att legera och försämma världemynten, en tillfällig inkomstkälla men långsiktig katastrof.

Strandbergs Mynthandel & Aktiesamlaren AB

Värderar, köper och säljer mynt, ordnar, medaljer, aktiebrev, sedlar, äldre handlingar m.m.

www.aktiesamlaren.se

Arsenalsgatan 6 • Box 7377 • 103 91 Stockholm
Tel. 08-611 01 10 • Fax 08-611 32 95

SELINS MYNTHANDEL AB

Mynt Sedlar Medaljer
Ordinar Nålmarken

Öppettider:
Vardagar 10.00 – 18.00
Regeringsgatan 6
111 53 Stockholm
Tel. 08-411 50 81
Fax. 08-411 52 23

Boktips!

Länk till "nyförvärv"

För dem som vill hålla sig à-jour med nyutkomna numismatiska titlar (men även annat) rekommenderas att gå in på Vitterhetsakademiens biblioteks hemsida med dess nyförvärvslista:

http://vitalis.raa.se/F/?func=file&file_name=nyh-2

eller följande sökväg:

sedan till:	www.raa.se
vidare till:	infotorg
sist:	vitalis
	nyförvärv

Mer koppar i silvret gav fler mynt och följden blev att inflationen var oundviklig och devalveringen ett faktum 1574. Andra "intäkter" var pengar som ofta var avsedda för helt andra ändamål, till exempel försvaret som nu blev eftersatt.

Skatterna blev så tunga att människor måste gå från gård och grund. Ur en samtida dyster skildring:

... Där som förr varit åker och äng, där växer nu stora skogen, och de som i många år varit rike, välbehållne bönder, löpa nu kring landet med stav och säck ...

Till sist ville ingen emot pengar för sina varor: *De som försiktiga voro, de bytte gods för gods.* Byteshandeln tog fart som följd av penningväsendets ödeläggelse.

Under Johans regering slogs ändå många praktmynt och andra mynt i guld. Som exempel kan nämnas ungerska gyllen 1573 för vilka Johan lät smälta ner Sankt Eriks skrin i Uppsala (som inte ens Gustav I vågat göra) för att få guld till de 532 mynten.

Men i slutet av Johans regering innehöll till och med guldmynten, i markvalörer, en hög kopparhalt. När Johan III avled 1592 var kursen daler:mark som lägst, 1:84, som bäst hade den varit 1:4.

Ett av Johans valspråk var: *Deus protector noster* (= Gud vår beskyddare) vilket återges på mynten, men även: Visheten är rikets stöd.

"Inflationernas konung" blev hans eftermäle.

Skulptören Robert Nilsson utformade vår sista serie öresmynt

I HÖST FÖRSVINNER VÅRT ALLRA SISTA öresmynt, 50-öringen i kopparnickel. Med 1971 upphörde också hela serien med 1-öringen, 2-öringen och den stora 5-öringen i koppar (den senare ersattes med en mindre variant).

Robert Nilsson (1894-1980) var den som utförde modellerna till dessa vackra kopparmynt år 1952.

Nilsson var keramiker och skulptör. Han föddes i Höganäs där han gick sin första modelleringskurs i Höganäs Tekniska Skola. År 1941 tävlade han med Bror Marklund om vem som skulle utforma portarna till Historiska museet i Stockholm. Men Marklund fick uppdraget. Nilsson vann dock juryns sympatier och en av längorna på museets gård kunde framställas efter hans idéer.

Robert Nilsson var känd som en god pedagog på de skolor där han verkade som lärare. Han undervisade bland annat på Konstfack som skulpturfackets första huvudlärare.

MGL

Referens och foto:

Widengren, G. (red): *Konstfack 150 år. Tanken och handen.* Stockholm 1994.

Robert Nilsson (1894-1980) ritade förlagan till vår sista serie öresmynt 1952.

Auctions I65-I68, March 8-12, 2010 in Osnabrück

Kingdom Poland
Stephan Bathory, 1576-1586. Talar 1580, mintmark fish, Olkusz. Extremely rare. Very fine.

Aegyptus
Ptolemaios III., 246-222 B.C., for Berenike II. 2 ½ drachmas, Alexandria. Very rare. Extremely fine specimen.

Russian Empire
Nicolaus I., 1825-1855. 25 zloty 1829, Warsaw, for Poland. Very rare. Extremely fine.

Italy, Casale-Montferrat
Guglielmo II., 1494-1518. 2 ducati n.d. Very rare. Extremely fine.

Nuremberg
5 ducats 1698, on the anniversary celebration of the freedom of Rijswijk. Very rare. Extremely fine - uncirculated.

KÜNKER

Coin and Gold Trading
Auction House for Coins and Medals

CATALOGUE I65: Coins and Medals from Medieval to Modern Times including the Collection W. R. Fassbender – Baptism Coins and Medals (2,500 Lots)

CATALOGUE I66: Gold Coins (1,600 Lots) • German Coins since 1871 (700 Lots)

CATALOGUE I67: Russian Coins and Medals (700 Lots)

CATALOGUE I68: Coins from the Ancient World (1,000 Lots)

Interested in receiving our Auction Catalogues? Simply contact us!

Call: +49 541 96 20 20

Email: service@kuenker.com

Visit us online: www.kuenker.com

Profit from our Experience –
consign your Coins and Medals!

More than 10,000 clients worldwide place their trust in us. Our company's first auction was held in 1985, and we can look back on a positive track record of over 160 auctions since that time. Four times a year, the Künker auction gallery becomes a major rendezvous for numismatic aficionados. This is where several thousand bidders regularly participate in our auctions.

Fritz Rudolf Künker GmbH & Co. KG
Gutenbergstrasse 23 · 49076 Osnabrück
Germany · www.kuenker.com
Osnabrück · Berlin · Munich · Zurich

Sigtunamyntningen i ny belysning

Att man tillverkade mynt i Sigtuna under vikingatiden har mycket länge varit känt. Kungarnas namn, Olof och Anund, står att läsa på mynten, liksom namnet Sigtuna. Men den allra största delen av sigtunamyntningen är anonym. Mynten saknar begriplig text. I den nya boken beskrivs för första gången sigtunamyntningen i dess helhet.

Bokomslaget visar några karaktäristiska mynt. Myntet överst till vänster är ett typiskt Olof "Skötkonung"-mynt, med texten Olof (Olaf) rex an Situn. Det kan dateras till slutet av 990-talet. Myntet längst ner till höger har texten Anund rex Si och är präglat på 1020-talet. De fyra mynten däremellan är exempel på den stora mellanliggande och anonyma myntningen från tiden ca 1000-1020. Särskilt intressant är myntet längst till vänster i nedre raden. Avtryck av samma mynt-

stampar som präglat myntets båda sidor har hittats vid arkeologisk utgrävning 1990 av "Kung Olofs mynthus" nära Stora gatan i Sigtuna, ett ultimatum bevis på att detta mynt, med helt obegriplig text, är tillverkat i Sigtuna.

Genom nya forskningsmetoder står det numera klart att mynthuset i Sigtuna har haft mycket nära kontakter med mynthuset i Lund. Och inte nog med det. Säkra spår leder tvärs över Nordsjön till städer som York och Dublin. Myntstampar tillverkade på de brittiska öarna har använts både i Lund och Sigtuna. I Sigtuna har även falskmyntning förekommit.

Vikingatiden var en silverålder. Man betalade med vägt silver – det rådde "viktekonomi". Mynt tillverkade med samma par stampar kunde ha mycket varierande vikt. Många mynt var fyrkantiga – det var enklare att tillverka ett fyrkantigt mynt än ett runt. Men ett nytt betalningssystem, "penningekonomi", var på frammarsch. I en penningekonomi betalade man med penningar med ett fastställt värde. Mynten behövde inte längre vägas. Sigtuna befinner sig just i skärningspunkten mellan de två systemen. I Anunds sparsamma myntning på 1020-talet kan man spåra ansatser till penningekonomi. Men redan omkring 1030 slutar myntningen.

I boken finns en ledande idé: forntidens människor var lika intresserade av sin egen ekonomi som vi är i dag. De var både sparsamma och misstänksamma. Se på de tre mynten i nedre raden på omslaget. De är böjda och hackade. Under viktekonomin tid gällde det att noga pröva silvrets kvalitet.

Den Svenska Mynthistorien, Vikingatiden ca 995-1030 beräknas utkomma i början av mars 2010.

Utgivare: Svenska Numismatiska Föreningen / Kungl. Myntkabinettet

Pris: 395 kr (för medlem i SNF 350 kr)

SYMPOSIUM

Mynt, makt & människor – vikingatidens silverpenningar

Tid och plats: Lördagen den 27 mars 2010, Hörsalen, Kungl. Myntkabinettet, Slottsbacken 6, Stockholm

Program:

09.00 Registrering

10.00 *Roger Lind:* Inledning

10.15 *Sten Tesch:* Staden Sigtuna vid tiden för Sigtunamyntningen

10.35 *Brita Malmer:* Från Olof till Anund. Låt mynten berätta!

11.05 *Bo Gunnarsson:* Myntstamparnas avtryck – om stampkedor och myntmästare

11.25 *Frédéric Elfver:* Spår av myntning i form av myntstamper och stampavtryck i Skandinavien och anglosaxiskt område

11.45 Lunch

12.45 *Anders Söderberg:* Kung Olofs viktillverkning i Sigtuna

13.05 *Ingrid Gustin:* Den vikingatida viktekonomin och östliga influenser

13.25 *Kenneth Jonsson:* Nässkatten 1704 – ett belägg för beskattning under Olof Skötkonung?

13.45 *Christoph Kilger:* Mellan vikt- och penningekonomi – Sigtunamyntningen i ny belysning

14.05 *Cecilia von Heijne:* Relationen stad och omland utifrån myntfynden

14.25 *Hendrik Mäkeler:* Vad kan ett globaliserat penningssystem lära av vikingatidens myntväsende?

14.45 Fikapaus

15.15 *Lars O. Lagerqvist:* Paneldiskussion med samtliga deltagare och med aktiva åhörare

16.00 Dagen avslutas

Symposiets program samt en sammanfattning av samtliga föredrag finns att läsa på SNF:s hemsida (www.numismatik.se).

Ett bokbord med litteratur om vikingatiden kommer att finnas tillgängligt under symposiet. Där finns *Den Svenska Mynthistorien, Vikingatiden ca 995–1030* att köpa.

Arrangör: Svenska Numismatiska Föreningen (SNF)

Anmälan om deltagande senast 23 mars 2010 till SNF, e-post info@numismatik.se

Kopior av norska kronmynt

PROBLEMET MED NYTILLVERKADE samlarkopior bara växer. Sedan en tid tillbaka är den norska kronmyntsserien föremål för nytillverkning. I princip hela serien av norska 2-kronor, 1-kronor och 50-ören från Oscar II är föremål för kopiering. Lägg till detta speciedaler-serien 1846-1857 och de tidiga mynten från Haakon VII. Bland förfälskningarna finns såväl de enkla som svåra årtalen.

Samtliga kopierade mynt är tydliga exemplar i mellankvalitet. Troligen är mynten präglade i oädel metall. De nu beskrivna mynten är alla märkta "replica" eller "copy", åtminstone på den bild som visas vid internetförsäljningen. Min erfarenhet – jag har köpt några kinesiska kopior i studiesyfte – är att de mynt som levereras inte är märkta.¹

Risken är att dessa förfälskningar sprids vidare på olika e-handelsplatser. Vid andrahandsförsäljningen är det inte alls säkert att ursprunget anges. Om kopiorna är tillverkade i oädel metall har de normalt en för låg vikt och en annan klang än äkta mynt. Detta går naturligtvis inte att avgöra när mynten avbildas utan kan först konstateras när köparen har myntet i sin hand. Om köparen är oerfaren kan säkert det erhållna myntet uppfattas som äkta. Identifieringsproblemet blir större om det skulle visa sig att kopior även tillverkas i rätt metall, vilket varit fallet med de tidigare kända förfälskningarna av 1 riksdaler 1781 och 1846.²

Falsk 2-krona 1885.
Foto: författaren.

Jag köpte nyligen den svåra norska 2-kronan 1885 från Kina. Säljaren skrev i annonsen: "I sell these copied coins only want to make your collections more perfect"... För att testa säljaren gav jag ett skambud 3.00 USD (cirka 20 kronor) inklusive porto. Blixtnabbt fick jag svar att han var beredd att sälja. Eftersom portot från Kina till Sverige inte kan vara gratis, måste tillverkningskostnaderna i princip vara noll.

2-kronan 1885, liksom övriga kopior jag köpt i studiesyfte, makuleras naturligtvis efter ankomsten till Sverige.

Ingemar Svenson

¹ Svenson, I.: Förfälskningar – ett hot mot myntsamlandet! SNT 2009:6 s.144.

² Svenson, I.: Varning för falska riksdalar! SNT 2007:5 s.

Nyttillverkade objekt

Styrelsen för Svenska Numismatiska Föreningen har uppmärksammat den ökade förekomsten av nytillverkade samlarkopior. Mynt har under alla århundraden förfälskats. När intresset för mynt ökade på 1960- och 1970-talen ökade också antalet nytillverkade objekt. Kopior har alltid varit ett gissel för myntsamlare. Den utveckling vi ser i dag med massproduktion av mynt är allvarlig. Även om objekten är märkta "copy"/"replica" och är tillverkade i oädel metall riskerar dessa objekt att senare komma att omsättas som äkta. I de fall objekten saknar märkning och är tillverkade i rätt metall är risken mycket stor.

På olika e-handelsplatser runt om i världen utbjuds i dag en mängd kopior. Det handlar om tusentals olika typer och årtal. Mängden typer och årtal som säljs, men även det pris de saluförs till, talar för att modern teknik används och att tillverkningskostnaderna är mycket låga. De svenska mynten har varit relativt förskonade, men exemplet med den norska kronmyntsserien visar att även svenska mynt på bredare front riskerar att bli föremål för nyproduktion. Oavsett om det är svenska eller utländska mynt som kopieras är företeelsen oroväckande och dess förekomst kan allvarligt skada tilltron till såväl numismatik som myntsamlande.

SNF och dess styrelse kommer att följa utvecklingen på svenska handelsplatser. Föreningen kommer också att via e-post ta emot medlemmars och andras observationer vad gäller förfälskningar. Tanken är att på sikt skapa en förteckning över kända förfälskningar. SNF kommer vidare att upplysa och informera om kända förfälskningar dels genom hemsidan dels i andra media, såsom dagstidningar och personliga brev till site-ägare med mera.

När det gäller bedömning av ett mynts äkthet hänvisar vi till mynthandlare anslutna till Svenska Mynthandlares Förening. Svenska Numismatiska Föreningen kommer inte att utföra äkthetsbedömningar.

En förteckning över nya förfälskningar redovisas i SNT 2009:6 s.144.

*Styrelsen genom
Jan-Olof Björk,
ordförande*

Svenska och skandinaviska
mynt och sedlar.

Stor sortering av utländska
jubileumsmünt, årsset samt småmynt.
Euro-utgåvor, polletter och medaljer.

Prislistor gratis.

NORRTÄLJE MYNTHANDEL

Box 4, 761 21 Norrtälje
Tel. 0176-168 26, Fax 0176-168 56

www.nmh-mynt.a.se

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

har skapat en e-postadress dit
medlemmar kan skicka sina
iakttagelser vad beträffar
kopierade eller falska mynt:

kopior@numismatik.se

FIDEM XXXI – Internationell medaljkongress och utställning i sommar i Tammerfors, Finland

FIDEM (*Fédération Internationale de la Médaille d'Art, International Art Medal Federation*) är en sammanslutning, vars medlemmar består av privatsamlare, museer och föreningar intresserade av medaljkunst. Den håller med två eller tre års mellanrum en kongress med en medaljutställning i något av sina medlemsländer. Föregående kongress hölls 2007 i Colorado Springs, USA. I år står Finland för tredje gången som värd. De lokala arrangörerna är Gillet för Medaljkunst i Finland och Tammerfors konstmuseum.

Kongressen

Under kongressen 16-19 juni 2010 kommer ett trettiofem föreläsningar om medaljkunst att hållas. Teman varierar från historiska översikter, samband mellan medaljkunst och andra konstarter, tävlingar ämnade för unga konstnärer, hur man kan undervisa i medaljkunst till konstnärers syn på sin och andras konst.

Utställningen

I Tammerfors konstmuseum presenteras över tusen konstmedaljer från FIDEM:s över trettio medlemsländer och är öppen 17 juni – 9 augusti 2010. Utställningen heter *Art Medal in a Global World* och medaljerna kommer att fylla museibyggnadens alla tre våningar. Där ska man kunna se medaljer i olika former och material gjorda under åren 2007–2009 och utställningen är en utmärkt översikt över modern medaljkunst. Medaljerna presenteras i en katalog, där det finns en bild av åtminstone en medalj av varje konstnär. Katalogen delas ut till varje kongressdeltagare och finns också att köpa i konstmuseets butik under och efter kongressen.

Kongressmedaljen

Det är brukligt att varje kongress får sin egen medalj, denna gång blir det en gjuten medalj som delas ut till deltagarna. I år modelleras den av skulptri-sen Assi Madekivi från Tammerfors.

Övrigt program

En FIDEM-kongress består inte enbart av föreläsningar och en utställning. Under dessa dagar görs utflykter till intressanta mål med anknytning till konst. En utställning med finska medaljer och små skulpturer arrangeras i Galleria Saskia. En utställning av medaljer över finländska författare finns att se i det moderna Metso-biblioteket, som fått sitt namn (*metso* = tjäder) på grund av sin arkitektoniska form. En "workshop" för konstnärer ordnas och kongressen avslutas med en grandios bankett under vilken utdelas bland annat FIDEM:s Grand Prix för den bästa medaljen på utställningen.

Man kan också köpa medaljer!

Under kongressen finns det ypperliga tillfällen att utöka sin medaljsamling med moderna medaljer. Lördagen den 19 juni ordnas en "Medal Fair" där speciellt utländska konstnärer säljer sina medaljer. Man kan också köpa medaljer av finska konstnärer i samband med utställningen i Galleria Saskia.

Rundresa efter kongressen

Genast efter själva kongressen ordnas en så kallad *post-congress tour*, som denna gång går till Åbo och till bruks- och hantverkarbyn Fiskars. Resan tar två dagar med övernattnings i Åbo. Denna tripp ingår inte i själva kongressavgiften utan kostar 250€ per person.

Registrering

Man kan bäst registrera sig till kongressen via Internet på kongressens webbplats: www.tampere.fi/fidem. Där finns en interaktiv anmälningsblankett på engelska och finska, som går till kongressbyrån som står för de praktiska arrangemangen. Man kan också betala med kreditkort på Inter-

net. Om man inte har tillgång till Internet kan man låta skriva ut en kopia i pdf-format, som man sedan fyller i och postar till kongressbyrån.

Kongressavgiften inkluderar föreläsningarna, utställningen med katalog, kongressmedaljen, utflykterna och banketten. Om man betalar för den sista mars kostar kongressen för en FIDEM-medlem 350€ och en icke-medlem 400€. Efter denna tidpunkt är avgiften 450€ respektive 500€. Följeslagare betalar 300€, avgiften inkluderar allt utom utställningskatalogen och medaljen. Studerande betalar 250€ (man bör ha kort/intyg från utbildningsanstalten).

Medlemskap i FIDEM

Medlemskap i FIDEM berättigar till den lägre kongressavgiften. Medlemsavgiften för personmedlemmar är 50€, avgiften fastslås på allmänna mötet under kongressen. Förutom den billigare kongressavgiften får man också tidskriften *Médailles*, som utkommer efter kongressen. Den innehåller alla föredrag som hållits under kongressen. Dessutom får man två gånger om året *The Medal* som utges av den engelska medaljföreningen BAMS. Båda tidskrifterna är förnämliga konsttidskrifter i färg. Mera om FIDEM hittar man på dess webbplats: www.fidem-medals.org

Till syvende och sist ...

Vi kongressarrangörer tror att kongressen med sin utställning kommer att vara en oförglömlig upplevelse och att det lönar sig att delta i den.

Webbplatsen – www.tampere.fi/fidem – uppdateras efter behov. Kom med och njut av medaljkonsten i alla dess former!

Undertecknad ger gärna mera information via e-post:

gunnel.sievers@kolumbus.fi
eller per telefon:
+358 50 5954740

Gunnel Sievers

En helg på Västkusten i numismatikens tecken

UNDER HELGEN 10 – 11 OKTOBER 2009 arrangerade den aktiva Göteborgs Numismatiska Förening, med Bengt Holmén i spetsen, en helg i numismatikens tecken.

Uppslutningen var god med tillresta representanter från Danmarks Numismatiska Förening, Norges Numismatiska Förening, Myntkabinetten i Oslo respektive Stockholm och inte minst hedersgästen professor Michael Metcalf, tidigare *keeper* av *Heberden Coin Room* på Ashmolean museum i Oxford, nu boende i North Yorkshire.

Lördagens program behandlade ”Romerskt inflytande under järnåldern i Skandinavien” och var ett samarrangemang mellan Gunnar Holsts Stiftelse för Numismatik och Institutionen för Historiska studier vid Göteborgs universitet, i vilken ämnet arkeologi ingår.

Dagen inleddes kl. 13 på ”Humanisten” vid Göteborgs universitet. Tre föredrag presenterades som på olika sätt relaterade till seminariets tema med professor Kristian Kristiansen som moderator.

Första föredragshållare var fil.dr Ingegerd Särilvik, som gjorde en inledande beskrivning av kulturinflenser under perioden. Fil.dr Lennart Lind talade därefter om ”Romerska silvermynt i svensk jord – handel, krigsbyte eller tributer”. Slutligen berättade docent Tove Hjørungdal om Vestlandskittlar i föredraget ”Från romersk import till kulturmöten”.

I den efterföljande diskussionen väcktes flera frågor, bland annat om de senaste decenniernas arkeologiska undersökningar med metallsökare har förändrat perspektivet på de romerska mynten i Sverige.

Numismatikens dag

Den årliga ”Numismatikens dag” hölls under söndagen på Lödöse museum.

Michael Metcalf talade om den tidiga myntningen av *sceattas*, och särskilt den i Ribe som Metcalf menade

Michael Metcalf, till vänster, tilldelas Gunnar Holst-priset 2009 av Bengt Holmén, Göteborgs Numismatiska Förening. Foto: författaren.

har blivit omdebatterad i en utsträckning som han inte förutsåg då han publicerade sina resultat och tolkningar. Christian Simensen höll en utvidgad version av det föredrag som han tidigare under hösten hållit vid den internationella numismatiska kongressen (CIN) i Glasgow. Ämnet var kyrkfunna mynt inom vilket Simensen utvecklat en kalkyleringsmetod att utifrån mynt påträffade i kyrkor bland annat beräkna befolkningens mängden i socknar under olika perioder.

Cecilia von Heijne presenterade en aktuell översikt av Kungl. Myntkabinettets verksamhet, särskilt beträffande projektet ”Den svenska mynthistorien”, vikingatidsdelen som författats av professor Brita Malmer.

En värdig avslutning för de två dagarna var då professor Metcalf tilldelades Gunnar Holsts pris för sina

mångfaldiga gärningar inom numismatiken (se prismotivering i SNT 2009:5, s. 122).

Slutligen intog större delen av sällskapet en härlig middag på Hotel Radissons restaurang i Göteborg.

Cecilia von Heijne

HÅKAN WESTERLUND MYNTHANDEL

**KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR • MEDALJER**

Olympiska föremål

Vasagatan 42
111 20 STOCKHOLM
Tel. 08-411 08 07

ULF NORDLINDS MYNTHANDEL AB

Karlavägen 46
Box 5132 • 102 43 Stockholm
Tel. 08-662 62 61
Fax 08-661 62 13

**KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR
MEDALJER • ORDNAR**

*Lagerlista över svenska personmedaljer
och numismatisk litteratur*

www.nordlindsmynt.se

LUNDS MYNTHANDEL

KÖPER och SÄLJER
BYTER och VÄRDERAR

MYNT och SEDLAR
TILLBEHÖR och LITTERATUR

GRATIS LAGERLISTA
(*uppgesamlarområde*)

Klostergatan 5, 222 22 LUND
Tel. och fax 046-14 43 69
e-post: siv-gunnar@swipnet.se

Numismatiska klubben i Uppsala 40 år!

NUMISMATISKA KLUBBEN I UPPSALA bildades 1969 av en grupp entusiastiska myntsamlare och numismatiker. Klubbens förste ordförande var den mångkunnige Bertel Tingström, som år 1968 givit ut *Svensk numismatisk uppslagsbok*. Bertel disputerade 1984 med avhandlingen *Sveriges Plåtmynt 1644–1776* och var den ledande auktoriteten vad gäller plåtmynt. Dåvarande föreståndare vid Uppsala universitets myntkabinett, Bertil Waern, var klubbens vice ordförande.

Intresset för myntsamlande var stort under 1970-talet – man kunde bland sina växelpengar finna mynt från Oscar II och Gustav V – och Uppsalaklubben med sina cirka åttio medlemmar var till stor del en "samlarklubb". Även om myntsamlande fortfarande står i fokus har klubbens aktiviteter efter hand blivit alltmer "akademiska" med ett stort inslag av intressanta numismatiska föredrag vid klubbmötena. Medlemsantalet har sjunkit sedan toppen på 1970-talet och har de senaste tio åren legat kring femtio.

I december år 1999 firade klubben sitt trettioårsjubileum med en jubileumsfest på Suttungs Krog i Uppsala. Härvid höll Lars O. Lagerqvist traditionsenligt årets decemberföredrag, då med titeln "Minnen av pengar och mynthandlare – ett lättamt cause-rie". Jubileumsboken *Samlad Glädje*, med Kjell Holmberg och Harald Nilsson som redaktörer, presenterades. Klubbens dåvarande ordförande Harald Nilsson överlämnade det första numererade exemplaret till Bertel Tingström, det andra till klubbens andre ordförande, Lars-Erik Ahlsson, och det tredje till Lars O. Lagerqvist. Boken rönt stor uppskattning bland såväl samlare som mer erfarna numismatiker genom sitt breda urval av artiklar. Klubbens verksamhet under de trettio första åren beskrivs i 1999 års utgåva av *Samlad Glädje* i en artikel av Sven-Erik Olsson, klubbens nuvarande kassaförvaltare och med-

Harald Nilsson får det första numererade exemplaret av *Samlad Glädje 2009* av redaktörerna Magnus Wijk och Curt Ekström. Foto: Werner Stensgård.

lem sedan klubben bildades 1969.

Nu har ytterligare tio år gått sedan denna tilldragelse, och den 8 december 2009 avhölls en jubileumsfest på restaurang Matikum för att fira klubbens fyrtioårsjubileum. Inbjudna till festen var klubbens medlemmar samt författarna till jubileumsboken *Samlad Glädje 2009* tillsammans med respektive. Ett fyrtiotal gäster samlades till festen. Efter sedvanligt mingel gav undertecknad en kort presentation av klubbens aktiviteter under de senaste tio åren. Här kan nämnas introduktionen av "Myntdag i Uppsala" – ett årligt evenemang i samarbete med Uppsala universitets myntkabinett – med utställningar, föreläsningar på ett givet tema, samt myntbestämningar och värderingar. De senaste två åren har klubben även anordnat "Myntsamlarmässa", som lockat många utställare, försäljare och besökare. Samarbetet med andra myntklubbar har intensifierats och webbarbetet har blivit en naturlig del av klubbens verksamhet.

Klubbens aktiva skribenter Kjell Holmberg och Magnus Wijk har svarat för att klubbens småskriftserie kommit igång. De två första skrifterna behandlar svenska numismatiska tidskrifter och Gunnar Ekströms myntsamling. En omfattande auktionskatalog framställdes i samband med försäljningen av framlidne Anders Frösells pollettsamling. Anders var en av klubbens mest aktiva med-

lemmar, och under åren 2001–2006 var han dess vice ordförande.

Jubileumsfesten fortsatte med att klubbens hedersmedlem sedan 2003, Lars O. Lagerqvist, höll sitt 26:e decemberföredrag i klubben: "Ericberg 4–5, årets auktioner i Osnabrück och Stockholm" – en initierad och levande presentation av två av årets höjdpunkter på myntauktionsfronten.

Efter en välsmakande Linnébuffé presenterades jubileumsboken *Samlad Glädje 2009*. Författarna tackades och erhöll var sitt numererat exemplar och ett "arbetsexemplar" av boken. Det första numererade exemplaret överlämnades till klubbens förre ordförande och tidigare 1:e antikvarie vid Uppsala universitets myntkabinett, Harald Nilsson, och det andra till Lars O. Lagerqvist. Boken innehåller 25 artiklar och täcker ett flertal aspekter på myntsamlande och numismatik.

En innehållsförteckning ges på klubbens webbplats: www.nku.nu. Boken annonseras även på sista sidan i detta nummer av *SNT*.

Uppsalaklubben är som synes en högst livaktig fyrtioåring. En framtida utmaning är dock att attrahera flera ungdomar till klubbens aktiviteter – en utmaning som vi delar med flera andra föreningar.

Curt Ekström
Ordförande i

Numismatiska klubben i Uppsala

Två böcker om fynd av romerska mynt i Polen

Renata Ciolek: Die Fundmünzen der römischen Zeit in Polen. Schlesien. (Collection Moneta 83), Wetteren 2008.

Andrzej Romanowski: Die Fundmünzen der römischen Zeit in Polen. Rechtsufriges Masowien und Podlachien. (Collection Moneta 84), Wetteren 2008.

INOM GRÄNSERNA FÖR DAGENS POLEN har man i modern tid hittat anmärkningsvärt många antika, romerska mynt. Det är fullt möjligt att man under forntiden fört dit flera miljoner mynt, och att en stor del av dem hamnat i jorden och blivit kvar där. En liten del har i nyare tid grävts fram. En ännu mindre del har sedan blivit tillgänglig för forskares studium.

En polsk numismatiker, Marian Gumowski (1881-1974), publicerade på 1950-talet – på polska – en sammanställning av fynd från Polen med 1945 års gränser. Han uppskattade antalet fynd till sammanlagt 1441 stycken. Av dessa var många depåfynd, som i en del fall bestod av mer än 1 000 mynt var. Dessa jättefynd, det bör understrykas, var så gott som alltid fynd av denarer, silvermynt, från första och andra århundradet av vår tideräkning, av det slag man påträffar också i Sverige, särskilt på Gotland.

Gumowski hade – händelsevis – mycket stor hjälp av svensken Sture Bolins doktorsavhandling från 1926, *Fynden av romerska mynt i det Fria Germanien*, som innehåller en omfattande katalog över myntfynd från bland annat vad som är Polen i dag. Särskilt då de områden som 1914 tillhörde Tyska riket.

Både Gumowskis arbete från 1926 och Gumowskis från 1950-talet var mycket översiktliga. Från 1965 och fram till 2001 publicerades ett antal böcker som gick mera på djupet, men bara för vissa delar av Polen och alltid på polska. Sist ut var Renata Ciolek, med *Katalog znalezisk monet rzymskich na Pomorzu*. (Światowit Supplement Series A: Antiquity, 6.), Warszawa 2001, alltså en förteck-

ning av fynd från den polska delen av det gamla Pommern. Ciolek tog där bland annat upp ett antal fynd från tiden före 1939, som antagits vara försvunna, men som hon kunnat lokalisera bland annat till museer i före detta Östtyskland.

Cioleks bok från 2001 var den dittills mest ambitiöst utgivna av dessa publikationer på polska, med bland annat fotografier i färg. Kort därefter kom forskare i Polen överens med kollegor i väst att man skulle gå över till att publicera sitt lands myntfynd på tyska, efter mönster av den tyska serien *Die Fundmünzen der römischen Zeit in Deutschland* (FMRD), som började komma ut 1960. En översättning av Cioleks bok om Pommern blev den första volymen i serien *Die Fundmünzen der römischen Zeit in Polen* (FMRPL). Den trycktes år 2007 och ingick som nummer 67 i den större serien *Moneta*, utgiven i Wetteren i Belgien.

Nu har det kommit ytterligare två böcker i serien FMRPL, tryckta 2008, om Schlesien och den del av de historiska polska landskapen Masovien och Podlasien som ligger nordöst om floden Wisła/Weichsel, eller på dess ”högra” strand.

Renata Ciolek står som författare också till volymen om Schlesien, som här, så vitt jag förstår, är detsamma som den del av det historiska landskapet Schlesien som i dag tillhör Polen men som fram till 1939/1945 i allt väsentligt var en del av Tyska riket.

Att redovisa fynd av romerska och andra antika mynt funna i Schlesien är en mycket svår uppgift. Fynden är många och väckte tidigt uppmärksamhet bland framförallt tyska lärde

och lokalhistoriker. Ciolek räknar med 486 fyndplatser och minst 7 000 mynt, varav 48 depåfynd, 68 gravfynd, 15 boplatzfynd och 897 ensamfunna mynt. Men dokumentationen för Schlesiens del är bitvis kaotisk. Det kan enklast visas genom fynden i och kring vad som tidigare kallades Bieskau och Deutsch-Neukirch och som nu är Nowa Cerekwia, på gränsen till Tjeckien.

Ciolek meddelar att mynt hittats i Nowa Cerekwia också på senare år (minst 500 stycken), men att de inte är tillgängliga för studium. Troligen syftar hon på illegala undersökningar med metalldetektor, ett problem i Polen som på många andra håll.

Hon väljer att redovisa endast de fynd som gjordes före 1945, alltså på den tyska tiden, och som nu inte bara är helt försvunna utan även som regel mycket dåligt beskrivna i arkiv och litteratur. Det rör sig nästan uteslutande om denarer, silvermynt, från första och andra århundradet. Mynten betecknas i samtliga fall som ”Einzelfunde”, ”Ensamfunna mynt”, trots att många av dem säkerligen en gång tillhörde depåer, som vid fyndtillfället, ofta före år 1900, inte uppfattades som sådana. Det är tveksamt om Ciolek i just det här fallet har så mycket mer att ge än Bolin hade 1926. Men hennes uppställning är mer överskådlig än Bolins.

I just det här fallet har Ciolek tydligen misslyckats med att få kontakt med privata skattöskare. I andra fall har det lyckats bättre. I själva verket består hennes katalog av två delar, å ena sidan – och till största delen – fynd från tiden före 1945, vilka så gott som samtliga är försvunna och dessförinnan sällan väl beskrivna,

å andra sidan fynd som huvudsakligen gjorts tiden 1998-2007 och som i allmänhet uppges befinna sig i "privata" händer. De med svartvita foton avbildade mynten (Tafel 1-5) tillhör endast fynd gjorda före 1945 och är alla, med undantag för fyra mynt, i dag försvunna.

Boken är försedd med ett flertal kartor och ett register som visar under vilka polska namn tidigare tyska orter är kända.

Den andra boken, med fynd från Masovien och Podlasien på den högra stranden av floden Wisła/Weichsel, har Andrzej Romanowski som författare. Denna del av Polen – som till skillnad från Pommern och Schlesien aldrig hörde till Tyska riket – var fram till 1979 rätt försummad när det gällde katalogisering av myntfynd.

Detta år, 1979, kom en publikation på polska av Stanisława Kubiak, som omfattade hela det gamla historiska landskapet Masovien, även det till "vänster" om Wisła/Weichsel. För-

fattarinnan räknade med 179 fynd, omfattande cirka 11 766 silvermynt, cirka 40 bronsmynt, 8 guldmynt samt diverse fragment av mynt. Silvermynten var så gott som uteslutande denarer från första och andra århundradet e.Kr., precis som i Sverige.

Främst tack vare metalldetektorn har det kommit till åtskilliga fynd sedan 1979. Romanowskis publikation, som alltså omfattar ett mindre – och allmänt sett fyndfattigare – område än Kubiaks från 1979, räknar med 278 fyndplatser och cirka 1 000 tillgängliga/beskrivna mynt. Dessa bestämda mynt är huvudsakligen denarer från första och andra århundradet e.Kr., som i Sverige, men med ett visst tillägg av äldre silvermynt, sådana som saknas nästan helt i vårt land.

Författaren menar dock att antalet på de angivna platserna funna mynt måste ha varit betydligt högre, omkring 10 000 mynt. Då har han räknat in ett i dag helt försvunnet fynd från 1868, från Grodkowo, som ska ha omfattat åtminstone 1 540 mynt men

kanske så många som 6 000. Enligt tillgängliga uppgifter bestod fyndet av denarer från första och andra århundradet.

Författaren har haft bättre tur än Ciolek med de detektorförsedda amatörerna, och har kunnat ta med ett stort antal mynt funna under senare år. I åtminstone ett fall har amatörer råkat stöta på platsen för ett tidigare känt fynd, från 1875, från vilket 32 denarer publicerades i början av 1900-talet. Senare gjordes också arkeologiska undersökningar på platsen. Tiden 1999-2007 hittades på så sätt sammanlagt 23 denarer, att lägga till de tidigare beskrivna 32 (i dag sedan länge försvunna). Fyndet går från Vespasianus (69-71) till Septimius Severus (193-211), vilket är det normala när det gäller denarfynd utanför gammalt romerskt område.

Boken är försedd med kartor men saknar register. De avbildade mynten tillhör alla nyfynd.

Lennart Lind

Samlare - sluta söka, låt oss finna!

Ostajanmarkkinat Finland OY är ett företag grundat år 2009 i Finland, som koncentrerar sig på att betjäna människor som vill köpa något. På vår webbsida kan köpare sätta upp en köpannon. Vår personal, samarbetspartners, experter inom olika områden och andra användare kan hjälpa kunden att hitta det han/hon söker. (Ostajanmarkkinat är finska och betyder köparens marknad.)

Nästan alla samlar på något eller söker efter ett visst föremål. Det kan vara en slant eller en staty, och vad som helst där emellan. Många stöter ändå på samma problem vid något tillfälle - var hittar man det saknade föremålet? Många har helt enkelt inte tid att springa runt på loppmarknader eller auktioner, eller så känns det omöjligt att hitta det man söker.

Det här gav idén om en tjänst som skulle hjälpa människor att hitta ett saknat föremål eller en del av något som är viktigt just för honom/henne. På grund av att vem som helst som besöker sidorna kan delta, blir sökandet av föremålet mycket effektivare. Vi tror att med hjälp av vår tjänst blir det betydligt enklare att hitta t.o.m. mera sällsynta föremål.

www.ostajanmarkkinat.com

Program för SNF:s årsmöte i Uppsala 8 – 9 maj 2010

Lördag 8 maj

- 10.00 Visning av Uppsala universitets myntkabinett, Universitetshuset – ingång hörnet Övre Slottsgatan/St. Olofsgatan.
11.30 Lätt lunch på Katedralcaféet, Konsistoriehuset vid Domkyrkoplan.
12.30 Visning av Domkyrkan och dess Skattkammare.
14.15 Visning av auktionsmaterialet med objekt ur Sven Svenssons samling, Akademihotellet, Övre Slottsgatan 5.
15.30 Auktion med material ur Sven Svenssons samling, Akademihotellet, Övre Slottsgatan 5.
18.00 SNF:s årsmöte i Anatomiska teatern på Museum Gustavianum vid Domkyrkoplan.
20.00 Gemensam middag på Restaurang Bowlaget, Sysslomansgatan 15.

Söndag 9 maj

- 08.30 Samling vid Akademihotellet för bussresa till Sala silvergruva.
10.00 Guidad tur i gruvan på 155 meters nivå.
11.30 Föredrag av Bengt Hemmingsson om *Mynt av Salasilver och mynt från Sala* i varm gruvsal på 155 meters nivå.
12.30 Lunch i samma gruvsal.
13.30 Fritt turistande i gruvbyn.
14.30 Bussresa tillbaka till Uppsala.
16.00 Åter Uppsala, Akademihotellet.

OBS! Det rekommenderas att vara varmt klädd och ha oömma skor vid gruvbesöket.

Måltider

Lördagens lunch: Dagens pasta, vatten/lättöl, sallad, smör, bröd och kaffe till en kostnad av 79 kr per person.

Middagen på lördagskvällen: Hummercapuccino med citroncrostini och rotfruktssauté, Helstekt oxfile med smörslungad sparris, madeirasky och baconsmör, serveras med potatisgratäng, Klassisk chokladfondant med vaniljglass och apelsinsallad.

Allt till en kostnad av 375 kr per person. Dryck efter önskemål beställs på plats och betalas separat.

Söndagens lunch: Gulaschsoppa, sallad, smör, bröd och kaffe till en kostnad av 200 kr per person.

Även här beställs dryck på plats och betalas separat.

Meddela gärna önskemål om specialkost!

Hotell

Akademihotellet, Övre Slottsgatan 5, tel: 018-15 51 90, ett flertal olika rumstyper från enkelrum med dusch i korridor (480 kr) till trebäddsrum med dusch (900 kr). Priserna är per rum och inklusive frukost.

Bokning kan endast göras per telefon. Ange bokningsnummer 056643 vid bokningen.

Hotel Uppsala, Kungsgatan 27, tel: 018-480 50 00. Kostnaden för både enkel- och dubbelrum är 800 kr per rum inklusive frukost. Ange bokningsnummer 064548 vid bokningen.

Anmälan

Anmälan till måltiderna, som är bindande, sker till Roger Lind, tel: 073-9496084, e-post: sigge@live.se.

Därefter betalas avgiften för de måltider som valts till SNF:s PlusGiro 15 00 07 – 3.

Detta måste vara gjort senast den 23 april 2010.

TILLBEHÖR FÖR MYNT, FRIMÄRKEN OCH VYKORT

till lågpris

HF FRIMÄRKEN

Lurendalsvägen 7, 439 62 Frillesås

Tel. 0340-65 04 57

www.hffrimarken.com • info@hffrimarken.com

HB MYNT & MEDALJER

Sveavägen 96

Box 19 507

S-104 32 Stockholm 19

T-Rådmansgatan (uppgång Handelshögskolan)

+ fax 08-673 34 23

*Svenska och utländska mynt, sedlar och ordnar,
militaria och nålmärken, medaljer*

Öppet: vard. 11-17, fred. 11-15, lörd. 11-14

www.ABAXA.se

**myntsamlar-
tillbehör**

**finns nu i
Norrköping**

abaxa@stahl.nu

**Vilbergsgatan 103
603 57 Norrköping**

AUKTIONER

i Stockholm och Göteborg

Några mynt vi har sålt tidigare:

Riga 1 taler 1660
37.000:-

1 dukat 1810
Dalarna
43.000:-

2 dukater
1857
29.000:-

4 dukater
1838
44.000:-

Bättre mynt mottages regelbundet till våra auktioner.

Vi har mycket goda möjligheter att finna köpare till dina objekt eftersom
ca 20.000 kunder ser varje auktion via vår hemsida och våra kataloger.

MYNTKOMPANIET

Myntkompaniet
Svartensgatan 6
116 20 Stockholm

Tfn: 08-678 32 17
Fax: 08-643 22 38
E-post: mail@philea.se

www.myntkompaniet.se

ÄKTHETSGARANTI
PÅ LIVSTID INGÅR!

MYNTAUKTIONER PÅ INTERNET

MYNTAUKTION 52

Lördagen den 27 mars 2010, kl. 14.00.

Exklusiv ONLINE-katalog, med bildgallerier där samtliga utrop avbildas i rejäl förstoring, tillhandahålls **GRATIS** på vår webbplats **Myntauktionen.com**! Detsamma gäller den rikt illustrerade och utskriftsvänliga PDF-katalogen - för de som föredrar "en god bok i fåtöljen" framför bildskärmens detaljerade auktionsvisning.

Inlämningar mottages året runt!

Ulf Ottosson, Vikingabo, 441 91 Alingsås. 070-65 25 121. UON@live.se
Myntauktionen.com ~ UON.se ~ Mynthandeln.com

AURUM AUKTIONER AB
stockholm

Myntauktioner i Stockholm

Inlämning pågår!

*Vi söker alltid kvalitetsmynt, sedlar,
medaljer, polletter, ordnar..*

Tel. 08-660 20 70, vard. 9-13, info@aurumauktioner.se

www.aurumauktioner.se

Myntauktion

årligen i maj och december.

Ett mynt från våra tidigare auktioner

Välkommen som köpare eller inlämnare
på våra auktioner.

Frimärkshuset
Skandinavisk Filateli AB

Humlegårdsgatan 13   Telefon 08-661 74 50
114 46 STOCKHOLM   Telefax 08-662 82 46

E-post: auctionbids@frimarkshuset.se
www.frimarkshuset.se

FriMynt 2010

36:e Int. Mynt & Frimärksmässan

17 april kl 11.00 - 18.00

IDROTTENS HUS
Mellersta Stenbocksgatan
Helsingborg, Sverige

www.frimynt.se

HelsingborgsUtställningar • Tel +46 42 29 25 60

Numismatiska klubben i Uppsala presenterar:

SAMLAD GLÄDJE 2009

SAMLAD GLÄDJE 2009

NUMISMATISKA KLUBBEN I UPPSALA
1969 – 2009

Boken kan beställas genom insättning av 250 kr på plusgiro 54 52 84 - 2

www.nku.nu